

допомоги» задоволеного своїм станом платника податків.

Незважаючи на світлі перспективи, внутрішньо переміщені особи зараз знаходяться у досить скрутному становищі, яке призводить до мітингів біля КМУ. На початку вересня біля сотні переселенців декілька днів протестували з вимогами розробити спеціальний Закон про відшкодування шкоди, завданої їх майну під час АТО. Дійсно, з позиції закріплених в Конституції України основоположних прав і свобод такий закон має існувати, але це потребує створення широкої мережі механізмів його реалізації та великих фінансових затрат, які Державний бюджет не здатен забезпечити.

Слід зазначити, що протягом існування постанови Кабміну щодо виплат переселенцям держава періодично проводить заходи верифікації задля очищення рядів громадян, що дійсно потребують допомоги, від недобросовісних осіб, що намагаються нажитися на своєму статусі.

Щодо морального аспекту відношення до переселенців недоречною є позиція Мінсоцполітики, яке взяло участь у створенні настільної гри «Переселенська блуканина», що являє собою поле з фішками для декількох гравців. Завдання гри вражають своєю антигуманністю, а малюнки, зображені на полі, зовсім не відповідають статусу соціальної демократичної держави. Автори запевняють, що не очікували негативної реакції і створили гру для того, щоб відобразити реальність переселенського життя. Ймовірно ця ситуація може викликати непорозуміння й за межами країни та заплямити й без того не ідеальну репутацію України на міжнародній арені.

Таким чином, можна констатувати, що з огляду на масштабність переселенського руху, непросту політичну й економічну ситуації, відсутність практичного досвіду, Україна поступово просувається у напрямі розв'язання цієї складної проблеми. Завдяки спільним зусиллям волонтерів, громадських організацій, міжнародних та державних установ країні вдалося створити ще недосконалу, але біль-менш працюючу систему соціального захисту. Нечисельні непорозуміння з народом та брак фінансів уповільнюють роботу, якої залишилося ще досить багато. Водночас піднесення рівня громадської самосвідомості та згуртованості населення за останні роки є запорукою успіху.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри конституційного права України НЮУ імені Ярослава Мудрого В. І. Ковтун.

Дахова Ірина Іванівна
НЮУ імені Ярослава Мудрого,
к. ю. н., доцент кафедри
конституційного права України

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОМАТИЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

Сьогодні актуалізується проблема соматичних прав людини, під якими прийнято розуміти групу прав, що пов'язані з можливостями людини самостійно розпоряджатися своїм тілом, здійснювати його «модернізацію» та «реставрацію», змінювати й розширювати функціональні можливості організму медикаментозними та іншими засобами. До таких прав відносять право на розпорядження життям або право на смерть (евтаназія), право на гендерну ідентичність (визначення приналежності своєї статі), право на вільне розпорядження своєю репродуктивною функцією, на застосування репродуктивних технологій, зокрема штучного запліднення, сурогатного материнства, право на клонування, трансплантацію органів і тканин тощо.

Деякі з вказаних прав не мають однозначної оцінки з боку як суспільства, так і держави, є предметом суперечок.

Стрімкий розвиток новітніх біомедичних технологій, з одного боку, дає можливість рятувати людей від багатьох серйозних хвороб, а з іншого боку — створює загрозу здійснення необмеженого втручання в людську природу, що породжує етичні, філософські й правові проблеми.

Одним з таких прав є право на клонування. Під клонуванням розуміють процес створення ідентичних копій (тиражування) організмів або інших об'єктів у біології. Це насправді революційне відкриття сприяло численним дискусіям щодо необхідності, доцільності, користі або ж небезпеки клонування взагалі і клонування людини зокрема. Аргументами щодо доцільності клонування людини, які найчастіше висловлюються в літературі, є:

- реалізація «права батьків на потомство», тобто у випадку клонування йдеться не лише про технології штучного запліднення, але й можливість таким шляхом мати дитину саме з певним набором характер-

- них рис, обраних батьками (стать, колір очей, волосся тощо);
- створення «армії клонів», придатних для певних воєнних дій;
- можливість створення «банку органів» для трансплантації. Противники клонування здебільшого ґрунтують свою аргументацію на релігійних та традиційних уявленнях та поглядах, причому спостерігається єдність негативної оцінки клонування з боку всіх традиційних релігій.

У преамбулі «Додаткового протоколу про заборону клонування людини до Конвенції Ради Європи «Про права людини та біомедицину» 1997 року», який підписали близько 27 країн, зазначається, що «інструменталізація людських істот шляхом навмисного створення генетично ідентичних людських істот є несумісною із гідністю людини і, таким чином, становить зловживання біологією та медициною». В Україні 14.12.2004 р. було прийнято Закон «Про заборону репродуктивного клонування людини», яким забороняється репродуктивне клонування людини в Україні, виходячи з принципів поваги до людини, визнання цінності особистості, необхідності захисту прав і свобод людини та враховуючи недостатню дослідженість біологічних та соціальних наслідків клонування людини.

Однак слід зазначити, що дія цього закону не поширюється на клонування інших організмів, а також на терапевтичне клонування, оскільки автори законопроекту виходили з того, що терапевтичне клонування не спрямоване на повноцінне відтворення істоти і воно якраз і є тим винятком, коли клонування людини може бути дозволене, оскільки це може зберегти життя багатьом людям, народженим природним шляхом.

Стаття 48 Основ законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992 р. закріплює таке соматичне право, як право на штучне запліднення, встановлюючи, що застосування штучного запліднення та імплантації ембріона здійснюється згідно з умовами та порядком, встановленими міністерством охорони здоров'я, за медичними показаннями повнолітньої жінки, з якою проводиться така дія, за умови наявності письмової згоди подружжя, забезпечення анонімності донора та збереження лікарської таємниці.

Що стосується трансплантації органів, слід звернутися до Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» 16.07.1999 р., який з ураху-

ванням сучасного стану науки і рекомендацій Всесвітньої організації охорони здоров'я визначає умови і порядок застосування трансплантації як спеціального методу лікування, забезпечує додержання в Україні прав людини та захист людської гідності при застосуванні трансплантації та здійсненні іншої, пов'язаної з нею діяльності. Причому слід зазначити, що закон містить гарантії щодо дотримання прав як реципієнтів, так і прав донорів, закріплюючи положення про те, що у живого донора може бути взято гомо трансплантат лише за наявності його письмової заяви після надання йому лікарем об'єктивної інформації про можливі ускладнення для його здоров'я, а також про його права у зв'язку з виконанням донорської функції.

Правова регламентація можливості зміни статі в Україні вперше була здійснена в Законі «Про основи законодавства України про охорону здоров'я», згідно зі ст. 51 якого на прохання пацієнта відповідно до медико-біологічних і соціально-психологічних показань, які встановлюються Міністерством охорони здоров'я, йому може бути проведено шляхом медичного втручання в акредитованих закладах охорони здоров'я зміну (корекцію) його статевої належності. 03.02.2011 р. Міністерством охорони здоров'я було видано Наказ № 60 «Про удосконалення надання медичної допомоги особам, які потребують зміни (корекції) статевої належності», де зазначається, що медико-біологічними і соціально-психологічними показаннями для зміни (корекції) статевої належності є неможливість соціальної та психологічної адаптації пацієнта у суспільстві за умови збереження статі, зафіксованої при народженні, і сприятливий прогноз для адаптації при зміні (корекції) статевої належності.

В цілому слід відмітити, що питання, пов'язані з реалізацією соматичних прав, не є вирішеними повністю, існує велика кількість прогалин у правовому регулюванні цих відносин. В даному випадку слід брати до уваги позицію Європейського суду з прав людини, висловлену, наприклад, у справі «L. проти Литви», в якій ЄСПЛ визнав наявність порушення державою статті 8 Конвенції в умовах, коли затримка прийняття нормативного акта, необхідного згідно з литовським законодавством для реалізації механізму корекції статі, становила чотири роки.